

tovali filozofické myslenie daného obdobia. V každom prípade budem Pavlovi Labudovi držať palce, aby sa mu to podarilo aspoň tak dobre ako v prípade časti prvej.

Matúš Porubjak

Matúš Porubjak
Katedra filozofie a aplikovanej filozofie FF UCM
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
Slovenská republika
e-mail: matus.porubjak@ucm.sk

MYRTO GARANI – DAVID KONSTAN (eds.):

The Philosophizing Muse: The Influence of Greek Philosophy on Roman Poetry

Cambridge Scholars Publishing 2014, 382 s.

Filozofia a poézia sú v gréckom intelektuálnom prostredí už od najstarších čias veľmi úzko formálne a obsahovo prepojené. Stačí si len spomenúť na Parmenidov či Empedoklov spôsob prezentovania filozofických myšlienok, alebo naopak na filozofické pozadie niektorých Euripidových tragédií. Podobné tendencie sa neobmedzujú len na grécke jazykové prostredie, ale sú integrálnou súčasťou aj rímskeho kultúrneho okruhu. V roku 2014 sa na knižný trh dostala zaujímavá publikácia, v ktorej sa medzinárodný tím bádateľov rozhodol prezentovať výsledky viacročného výskumu týkajúceho sa práve problematiky vplyvu gréckej filozofie na rímsku poéziu.

Po predslove editorov Myrto Garanievej a Davida Konstana (s. vii), stručnom predstavení akademického pôsobenia a odborného profilu všetkých prispievateľov (s. viii-x) a úvode, v ktorom sa rekapituluje obsah monografie (s. xi-xxvii), nasleduje celkovo desať obsahovo rôznorodých kapitol. Všetky kapitoly majú charakter samostatných vedeckých štúdií a sú v publikácii zoradené podľa princípu, ktorý zohľadňuje chronologické zameranie jednotlivých príspevkov.

V prvej kapitole (s. 1-25) skúma Dorota Dutschová z Kalifornskej univerzity v Santa Barbare najstaršiu fázu vývoja dejín rímskej filozofie, t. j. obdobie pred rokom 155 p. n. l., keď do Ríma prichádza diplomatické posolstvo, ktoré vedú predstavitelia troch vtedajších hlavných filozofických škôl (Karneadés, Diogenés Babylonský, Kritolaos). Autorka sa na základe analýzy zachovaného textového materiálu domnieva, že už v niektorých dielach epickej (Quintus Ennius), satirickej (Gaius Lucilius) a dramatickej (Plautus) tradície prebiehala otvorená debata o statuse gréckej filozofie v rímskej spoločnosti, o charaktere vzťahov medzi rímskou *praxis* a gréckou *theóriou* či o vplyve pythagoreizmu na rímsku literatúru. Druhá kapitola (s. 26-60) sa zaoberá skúmaním Lucretiovho diela *De rerum*

natura. Hoci sa vo všeobecnosti predpokladá, že táto poéma prezentuje najmä myšlienky epikurejskej filozofie, Gordon Campbell presvedčivo poukazuje na skutočnosť, že Lucretius pri komponovaní diela čerpal mnohé obsahové podnety aj z Empedokla či z Kleantovho *Hymnu na Dia*.

V tretej kapitole (s. 61-90) rozoberá Joseph Farrell ukážky z troch hlavných diel Publia Vergília Marona (*Bucolica, Georgica, Aeneis*), aby na ich podklade ukázal autorov eklektický spôsob práce s gréckou filozofickou tradíciou. Pri výklade pritom často využíva obsiahly Serviov komentár z 5. storočia n. l.

Nasledujúca kapitola (s. 91-127) z pera Davida Armstronga analyzuje intertextuálne vzťahy medzi Horáciiovými *Satirami* a niektorými dielami epikurejského filozofa Filodéma z Gadary. Podľa amerického bádateľa rímsky básnik evidentne preberá epikurejský spôsob prezentovania filozofických myšlienok pomocou žánru takzvanej *diatriby*, t. j. populárno-filozofickej prednášky, ktorá čerpá motívy z prostredia každodenného ľudského života. Myrto Garaniová sa zas v piatej kapitole (s. 128-160) zamýšľa nad významom postavy Numu Pompilia v Ovídiiovom spise *Fasti*. Osobnosť druhého rímskeho kráľa nadobúda v tomto epose špecifické významové črty, ktorých pôvod môžeme vystopovať už v diele Empedokla či Lucretia.

V šiestej kapitole (s. 161-186) prezentuje Ilaria Ramelliová vplyv stoickej filozofie na Maniliovu didaktickú poému *Astronomica*. Na rozdiel od niektorých skeptických interpretácií, ktoré relativizujú autorov dogmatický prístup k stoicizmu, sa bádatelka domnieva, že Manilius pri tvorbe tohto diela priamo vychádzal z viacerých primárnych stoických prameňov. Siedma kapitola (s. 187-217) od Claudie Wienerovej sa zameriava na zodpovedanie otázky, či môžu byť hrdinovia Senecových tragédií porovnávaní so stoickou filozofickou koncepciou „mudrca“, ktorá je prezentovaná v autorových morálnych spisoch. Tento problém autorka rieši na rôznorodom pozadí tém zo stoickej filozofie (psychológia vášní, teória cností, analýza pojmov *fortuna, fatum, sympathia* a pod.). Nasledujúca kapitola (s. 218-244) od Francescy D'Alessandro Behrovej sa zaoberá interpretáciou jednej krátkej pasáže z ôsmej knihy Lucanovho spisu *Bellum Civile*, v ktorej sa opisujú posledné okamžiky Pompeiovho života. Pompeius predstavuje podľa Lucana akýsi nový prototyp stoického „mudrca“, ktorý je na rozdiel od tradičného ponímania v priamej opozícii k svetu bohov. Tým sa podľa autorky podobá na Mezentia, ktorého Vergilius v *Aeneide* označuje slovným spojením *contemptor divum*.

V predposlednej kapitole (s. 245-268) porovnáva Shadi Bartschová z Chicagskej univerzity postavu Sókrata z Persiovej štvrtej *Satiry* s jeho zobrazením v dialógoch *Alkibiadés I* a *Symposion*. V Persiovom výklade je Sókratova pedagogická činnosť predstavená výlučne v negatívnom homo-erotickom slova zmysle. Stoici totiž odmietali uznávať prínos pederastických vzťahov k rozvoju filozofického uvažovania a snažili sa takýmto spôsobom zosmiešňovať erotické komponenty sókratovského myslenia.

Posledná desiatka kapitola (s. 269-297), ktorej autorom je Andrew Zissos, sa zaoberá analýzou vybraných stoických motívov v diele *Argonautica* od Valeria Flacca. Napríklad stoický koncept hrdinstva tu autor demonštruje na podklade Herkulovho a Aisónovho konania a otázku vášni zas v kontexte známeho príbehu o kolchidskej princeznej Médei.

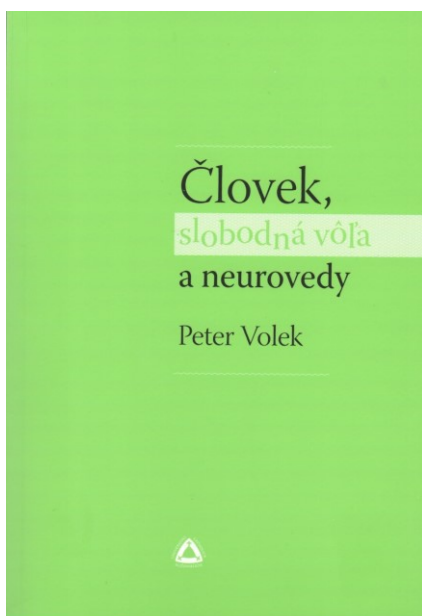
Po poslednej kapitole nasleduje obsiahly zoznam použitej literatúry (s. 298-330), ktorý obsahuje takmer sedemsto bibliografických položiek najmä anglickej, nemeckej, francúzskej a talianskej jazykovej proveniencie. V nasledujúcom *indexe locorum* (s. 331-350) sú prehľadným spôsobom zobrazené odkazy na citované pasáže z diel takmer stovky antických autorov. Publikáciu uzatvára súhrnný zoznam mien a tematických oblastí (s. 351-354), ktoré sa v knihe pertraktovali

Z uvedeného opisu vidíme, že filozofické myslenie ovplyvňovalo charakter rímskej poézie už od najstarších čias. Kým v období republiky a počiatku cisárstva nachádzame v rímskych básnických žánroch prvky rozličných filozofických smerov (najmä epiku-reizmu, Empedokla, pythagoreizmu), v čase neskoršieho cisárstva sa najdominantnejšou náukou stáva jednoznačne stoicizmus. Autori jednotlivých štúdií pristupujú ku skúmaniu týchto vplyvov rozličným spôsobom. Niektorí preferujú skôr širšiu obsahovú analýzu celých diel, iní sa zas zameriavajú na výklad špecifických problémov v rámci menších textových celkov. Všetky príspevky však ponúkajú čitateľovi možnosť zoznámiť sa s touto pomerne málo známou oblasťou filozofického výskumu.

Peter Fraňo

Peter Fraňo
Katedra filozofie a aplikovanej filozofie FF UCM
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
Slovenská republika
e-mail: peter.frano@ucm.sk

Peter Volek: *Človek, slobodná vôľa a neurovedy*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku 2015, 217 s.

Autor v práci zdôvodňuje obhajobu bežného presvedčenia, že človek má možnosť sám determinovať svoj skutok, má slobodnú vôľu a je slobodný. Dosahuje to predstavením a analýzou názorov významných kritikov slobodnej vôle v súčasnosti: neurovedcov Benjaminu Libeta a Michaela Gazzanigu a psychológa Daniela Wegnera. Svoj cieľ autor dosahuje analýzou pojmov opisujúcich ľudské skutky a zdôvodnením metafyzických a epistemologických predpokladov skúmania ľudského konania.

Vladimír Manda, Richard Šťáhel, Tomáš Pružinec: *Človek, sloboda a vlastníctvo vo filozofii raného novoveku*. Bratislava: Iris 2015, 184 s.

Monografia je charakterizovaná ako teoretická sonda do vybraných koncepcií človeka, slobody a vlastníctva vo filozofii raného novoveku (Etienne de la Boétie, John Locke, J.-J. Rousseau). Ako prvý dôvod jej napísania autori uvádzajú skutočnosť, že naše súčasné chápanie týchto kľúčových pojmov má korene práve v novoveku. Druhým dôvodom je to, že tak ako pred štyrmi storočiami aj dnes sa opätovne živo diskutuje o týchto pojmoch najmä v súvislosti s vyostrujúcimi sa negatívnymi javmi, ba patológiami v živote dnešnej spoločnosti, ktoré sprevádza rozširovanie ľudských práv a slobôd od základných práv cez politické, sociálne, náboženské, kultúrne až po environmentálne práva. V skutočnosti sme ale svedkami narastajúcich problémov tejto spoločnosti, ktoré sa ukazujú ako neriešiteľné v rámci súčasného (kapitalistického) hospodárskeho a politického systému liberálnej demokracie (majetková nerovnosť, obmedzovanie politickej slobody, degradácia

sociálnych práv). Autori naznačujú aj niektoré východiská z tohto neutušeného stavu.